

Har vi noe å lære av studentidretten?

Hvordan kan økning i antall aktive i studentidretten forstås i lys av kommunikasjonen mellom aktivitets- og organisasjonssystemene?

Forskningsnotat; 2022

Jan Erik Ingebrigtsen; NTNU, ISS

Atle Rolstadaas; NIF, NSI

Har vi noe å lære av studentidretten?

I motsetning til norsk idrett samlet, har studentidretten de siste årene hatt en sterk økning i antall aktive medlemmer. I denne artikkelen skal vi se nærmere på økningen i antall idrettsaktive studenter, hvilke faktorer som kan forklare utviklingen, og hva annen norsk idrett kan lære av studentidretten.

Fra 2013 til 2019 økte antall aktive i studentidretten (alderen 20 – 25 år) med 34,2 %, mens det for idretten samlet ikke har vært noen endring i aktivitetstallene for tilsvarende aldersgruppe. Noe av økningen i studentidretten kan forklares med økende antall studenter. Fra 2013 til 2019 økte antall studenter (målt i studiepoengproduksjon) med 13,2 %. Med korrigerende for studiepoengproduksjon pr. student, betyr det at rundt halvparten av økningen i aktive idrettsstudenter kan forklares med økning i antall studenter. Det er interessant å merke seg at studentidretten ikke bare har klart å absorbere økning i antall studenter, men også klart å øke andelen av studentene som deltar i studentidretten. Veksten i studentidretten kan illustreres ved at i 2019 var det flere aktive (i aldersgruppen 20 – 25 år) i studentidretten enn i det største særforbundet (Norges Fotballforbund).

Et annet viktig trekk ved studentidretten er at det er omtrent like mange kvinner og menn som deltar. I idretten samlet (for aldersgruppen 20 – 25 år) er kvinneandelen 39 %. Selv når vi korrigerer for at 60 % av studentene er kvinner, er det en langt høyere kvinneandel i studentidretten enn i resten av idretten. Forskjellene mellom studentidretten og resten av idretten kan illustreres med at det i aldersgruppen 20 – 25 år, er flere aktive kvinner i Studentidrettsforbundet enn samlet i de tre største særforbundene (Fotball, Håndball og ski).

Når det kommer til kjønnsbalanse på ledernivå er dette forankret i studentidrettens langtidsplan 2020-2024 (strategiområde 3). Studentidretten har i tillegg tingvedtatt kjønnsbalanse i presidentskapet, og styrevedtatt krav om kjønnsbalanse i alle styreoppnevnte utvalg og arrangørkomiteer. Ser vi på deltakelsen på studentidrettens Ledersamlinger er det også her en relativt god kjønnsbalanse, hvor det eksempelvis var 56 % kvinner og 44 % menn i 2020 og 54 % kvinner og 46 % menn i 2021.

Norsk idrett har i mange år hatt mål om økt kvinneandel og flere ungdommer aktive i idretten, uten at målsettingene har blitt nådd. Både kvinneandelen og de unges frafall fra idretten er relativt stabilt. Det er derfor god grunn til å hevde at norsk idrett kan lære mye av studentidretten, hvis en ønsker å øke kvinneandelen eller ønsker å få flere ungdommer til å fortsette med idrett.

Hvordan (kan vi) forstå studentidrettens framgang/suksess?

Den organiserte idretten består av ulike systemer, med ulike funksjoner. Vi kan skille mellom blant annet *aktivitetssystemer* og organisasjonssystemer. Aktivitetssystemene er knyttet til den aktive idretten, som treninger og konkurranser. Organisasjonssystemene er knyttet til organiseringen av, og tilrettelegging for idrettsaktivitetene, som lokalt er slikt styrearbeid i avdelinger og idrettslag. Ansvar for utstyr, anlegg, arrangement og finansiering er en del av organiseringssystemene. Det samme er arbeidet i idrettsforbundet, særforbundene, krets- og regionsleddene.

Aktivitets- og organisasjonssystemene er tematisk knyttet sammen om idretten, men de fungerer delvis uavhengig og ved siden av hverandre. Skillet mellom organisering og aktivitet har lange tradisjoner i den organiserte idretten. I studentidretten er skillet mellom organisasjon og aktivitet svakere enn i de fleste andre deler av den organiserte idretten. Dette er et viktig poeng som vi skal gå nærmere inn på senere i artikkelen.

Luhmann (1984) beskriver hvordan samfunnet er organisert ved mange ulike systemer. Kommunikasjon innad i det enkelte system er grunnleggende for utvikling, gjendanning og opprettholdelse av de enkelte del-systemene. I forlengelsen av denne forståelsen vil kommunikasjonen innen og mellom aktivitets- og organisasjonssystemene være essensielt for idrettens innhold og utvikling. Kommunikasjonssystemet er knyttet til både hva som kommuniseres åpent, hva som kun kommuniseres i mindre grupper og hva som ikke kommuniseres. Hva kommuniseres skriftlig, verbalt, kroppslig og gjennom handling? I dette perspektivet kan praksis beskrives som kommunikative handlinger.

Studentidretten som aktivitetssystem

Aktiviteten i studentidretten er på samme måte som idretten generelt, organisert i særiddretter (særidrettslag og avdelinger i fleridrettslag). Norsk idrett består av 55 særforbund og 183 godkjente idretter tilbudt gjennom 7 845 idrettslag (Nøkkeltallsrapport 2020, NIF). I 2020 var det 1 538 655 aktive medlemmer i norsk idrett, hvor 65 % av disse tilhører de åtte største særforbundene. Norges Fotballforbund er klart størst med 21 % av alle aktive, mens Norges studentidrettsforbund er det niende største særforbundet med sine 41 000 aktive medlemmer.

Studentidretten er underlagt organisasjonssystemet i særiddrettene, med de samme regler innenfor særiddretten som andre. Studentidretten har i utgangspunktet ikke en spesifikk særiddrett, men skaper aktivitet for en målgruppe. Det eksisterer derfor et tett samarbeid med de fleste andre særforbundene da medlemmene i studentidretten ofte kommer fra en annen særiddrett – og ofte kommer tilbake til denne særiddretten etter endt studietid, enten som utøver, trener, leder eller frivillig. De fleste idrettene som tilbys i studentidretten er dermed forankret i andre særforbund, men studentidretten har i tillegg nærmere 30 aktiviteter/idretter som ingen andre i norsk idrett tilbyr. Eksempler her er kanonball og rumpeldunk. Studentidretten har i tillegg egne studentmesterskap, cuper og NM, og har tilknytning til to internasjonale organisasjoner (EUSA og FISU). Gjennom sin internasjonale kobling deltar norsk studentidrett i både styrer, utvalg og på ulike politiske arenaer, samt på flere internasjonale arrangementer – herunder Universiaden.

I studentidretten er majoriteten aktive unge voksne i alderen 20-25 år (30 000). Dette har store konsekvenser for forståelsen av, og innholdet i aktiviteten. De unge voksne er ferdig med den fasen av idrettslivet hvor idrettslige prestasjoner er i sterk utvikling, drevet fram i en kombinasjon av trening og utøvernes biologiske, psykologiske og sosiale utvikling. Dette medfører at prestasjonsutvikling blir både implisitt og eksplisitt svakere kommunisert i studentidretten enn i annen idrett. Konkret betyr det at studentidretten inneholder aktivitetstilbud på mange prestasjonsnivå, og det kommuniseres tydelig at den enkelte skal velge «sitt» prestasjonsnivå. I sammenheng

med redusert prestasjonsfokus, øker fokuset på de sosiale sider ved idretten. Den kommunikative nedtoningen av prestasjon, og vektlegging av idrett som sosial ramme, er viktige forklaringsfaktorer på hvorfor mange velger studentidretten.

Årsakene til at ungdom deltar i idrett, eller avslutter idrettsdeltakelsen, er sammensatte. Det er avhengig av hvilke idrettstilbud som finnes, idrettens sosiale og idrettslige innhold, samt de unges erfaringer gjennomoppveksten. Studentidretten er ikke bare et idrettstilbud for studenter. Vel så viktig er det at studentidretten er utviklet av studenter. Det er studentene selv som er utøvere, trenere, ledere og frivillige. Studentene sitter både som tillitsvalgte i styrer og utvalg i de lokale studentidrettslagene og på nasjonalt nivå i forbundet. Dette gjør at det er en tett kobling mellom aktivitetssystemet og organisasjonssystemet, hvor de som leder nasjonalt fortsatt er aktive lokalt. Dette skiller studentidretten fra de fleste andre forbund hvor det ofte er voksne som leder aktiviteten til en annen målgruppe lokalt.

Studentidretten som organisasjonssystem

Norges studentidrettsforbund (NSI) ble grunnlagt i 1913 og er et av de eldste særforbundene i norsk idrett. NSI består i dag av rundt 70 klubber uten noen regionale ledd. Det er kun én klubb med ansatt daglig leder, hvor resten driftes på frivillig basis. Sentralt har forbundet en administrasjon bestående av seks årsverk, hvor stillingene er nært knyttet til aktivitet og lokal bistand gjennom arrangementsutvikling, klubbutvikling og lederutvikling. Idrettslag innen studentidretten har mindre økonomi enn andre idrettslag med aktivitetstilbud til unge voksne. I studentidretten er det få ansatte, og den drives av frivillige som er idrettslige aktive. Studentidretten eier ikke, eller har ikke særdeles god tilgang til idrettsanlegg, og må si *nei* til rundt 5000 studenter i halvåret grunnet mangel på areal og anlegg. Til tross for dette, har aktiviteten i studentidretten økt sterkt. På nasjonalt nivå (NIF og særforbund) betones betydningen av økonomi og anlegg, både for bredde- og toppidretten. Det mest karakteristiske ved studentidretten som organisasjonssystem, er at den er organisert og ledet av utøverne selv. Dette har to viktige implikasjoner.

1: Forankring i aktivitetssystemet: Organisasjonslederne er aktive idrettsutøvere, og derfor godt forankret i aktivitetssystemet. Dette fører til at kommunikasjonen i organisasjonssystemet utvikles på premissene til kommunikasjonen i aktivitetssystemet.

2: Hyppige bytter av ledere: Utøverne deltar noen få år i studentidretten, og det blir derfor hyppige «bytter» av ledere i organisasjonssystemet. Dette bidrar til manglende organisasjonsmessig kontinuitet. Samtidig øker det idrettslagets fleksibilitet og forutsetninger for å tilpasse seg samfunnsmessige endringer, og endringer i utøvernes forutsetninger, opplevelser av, og ønsker om aktivitetensinnhold.

Studentidrettens organisatoriske særtrekk er en organisasjon som er lokalt forankret og nært knyttet til de aktive, med hyppige bytter av organisasjons- og aktivitetsledere. Endringene i ledelsen av studentidretten er en praksis som framstår som tydelige kommunikative handlinger – studentidretten er av og for studenter. Dette er en viktig forutsetning for utøverne og ledernes eieforhold, og tilknytning til studentidretten. Denne nærheten til egen aktivitet går igjen helt opp på styrenivå i forbundet, hvor da det lokale kommer inn i det nasjonale kontinuerlig. Administrasjonen blir

kontinuitetsbæreren i studentidretten, gitt den hyppige utskiftningen av ledere og frivillige. En stor del av administrasjonens arbeid handler på så måte om opplæring og dag-til-dag støtte i klubbdrift, bistand i forbindelse med gjennomføring av arrangementer og tilrettelegging av aktivitet lokalt, hjelp i politiske prosesser for å sikre gode rammevilkår og som et bindeledd mellom de ulike studentidrettslagene. Det er store forskjeller på studentidrettslagene, både i forhold til geografi og størrelse. Norges største idrettslag, NTNUI, med sine 15 000 aktive medlemmer i en av Norges største studiebyer, skiller seg stort fra studentidrettslaget på Rena. Det er helt ulike hverdager, helt ulike utfordringer, og det er helt forskjellige koblinger til utdanningsinstitusjon og samskipnad.

Kommunikasjon mellom aktivitets- og organisasjonssystemene

Luhmann (1984) påpekte hvordan ulike systemer utvikler sin interne kommunikasjon, og hvordan dette fører til at systemene fungerer delvis uavhengig av hverandre. Studentidretten er kjennetegnet ved den tette koblingen mellom kommunikative handlinger i aktivitets- og organisasjonssystemene. Den overlappende kommunikasjon i aktivitets- og organisasjonssystemene er kanskje den viktigste årsaken til oppslutningen om studentidretten. Studentenes nærhet og eieforhold til studentidretten styrkes, og aktivitetsinnholdet blir preget av utøvernes ønsker. Den tette koblingen mellom aktivitets- og organisasjonssystemet bidrar til å lette rekrutteringen av nye ledere til organisasjonssystemet. Dette fører til en kontinuerlig utvikling og utfordring av etablerte normer og sannheter, hvor «den kritiske studenten» gjennom academia får en viktig rolle inn i norsk idrett. Studentidretten består av mange ressurssterke unge voksne som tar en høyere utdanning, hvor det gjennom felles møteplasser tilrettelegges for at studenter lærer av studenter innenfor ulike fagområder som økonomi, organisasjon og markedsføring.

Flere av de nye idrettene som er tatt opp i Norges idrettsforbund (NIF) startet i studentidretten, blant annet gjennom utvekslingsstudenter som tok med seg idretter fra sine land. Studentidretten har her en spesielt viktig rolle i utviklingen av norsk idrett, hvor medlemmene er fremtidens trenere, ledere, frivillige, arrangører og tillitsvalgte. Ved å være det største særforbundet i aldersgruppen unge voksne vil det derfor være hensiktsmessig for resten av norsk idrett å se til og lære av studentidretten på flere områder.

Utfordringen?

Studentidretten er basert på idrettens grunnleggende verdier. De fleste utøverne og lederne i studentidretten har deltatt i den «tradisjonelle» ungdomsidretten, og er en del av store mindretallet som fortsatte i idretten inn i, og gjennom ungdomstiden. De kommunikative handlinger i studentidretten gir et tydelig signal om at studentidretten er for de «idrettsglade». Studentidretten vil derfor fortsette å rekruttere utøvere blant de som deltok i ungdomsidretten langt opp i ungdomsalderen. Grupper som er dårlig representert i barneidretten, er også dårlig representert i studentidretten. Det er i overkant av 300 000 studenter i Norge, noe som betyr at det er en stor andel studenter som *ikke* deltar i det organiserte aktivitetstilbudet gjennom et studentidrettslag. Her har også studentidretten en jobb å gjøre i å tilrettelegge og få med seg flere av de

målgruppene som er dårlig representert i andre deler av den organiserte idretten. En annen mulig utfordring som eksisterer i studentidretten er forholdet mellom forbundet og studentidrettslagene. Gitt den hyppige utskiftningen av studenter som deltar har forbundet en viktig rolle som kontinuitetsbærer. Her blir det viktig for å kunne etterleve forbundets egen visjon om å *skape fremtidens idrett* at ikke kontinuitetsfokuset reduserer mulighetene for de nye perspektivene og ønskene som kommer til.

Avslutningsvis er det viktig å se på hvilke utfordringer de siste to årene med pandemi har ført til. Perioden 2020-2022 har vært svært krevende for studentene. Mange trøster seg med å si at i koronanedstengningen er vi alle i samme båt. Dette er ikke situasjonen (Rådet for psykisk helse, 2021). En av de gruppene som kanskje har lidd mest av de tiltak som er satt inn, er studentene, med reduserte og avlyste fadderuker, digital undervisning og forbud mot breddeidrett for de over 20 år. De som startet sitt studieløp høsten 2020 har tilbrakt to av sine tre år av studieløpet alene på hybelen. Nye undersøkelser viser en forverring av de unges psykiske helse og en økt ensomhet under pandemien (Sit, 2020; Røde Kors, 2020; Sivertsen, 2021; NOKUT, 2021), og i februar 2022 ble det slått alarm om hvor krevende situasjonen er da en av to studenter er ensomme (Rønning m.fl, 2022). Dette merkes på dagens rekruttering av tillitsvalgte og frivillige i studentidrettslagene, hvor det i år har vært en enorm utskiftning lokalt. Flere steder har man ikke klart å finne nok tillitsvalgte til å fylle kravene i norsk idrett, hvor det i ytterste konsekvens vil kunne medføre at aktivitetstilbudet forsvinner. 2022 er Frivillighetens år, og med tanke på hvor avgjørende lokal frivillighet er for aktivitetstilbudet blir det spesielt viktig å opprettholde og videreutvikle studentidretten som et frivillig og lokalt forankret aktivitets- og idrettstilbud.

Referanser

Luhmann; N. (1986): The autopoiesis of social systems. I: Geyer, F.; Van der Zouwen (red.): *Sociobernetic Paradoxes*. London: Sage s. 172 – 192.

NOKUT (2021) Studiebarometeret 2020 – Hovedtendenser. Hentet fra https://www.nokut.no/globalassets/studiebarometeret/2021/hoyere-utdanning/studiebarometeret-2020_hovedtendenser_1-2021.pdf

Røde kors (2020, 24. april). Unge føler seg mer ensomme under pandemien. Hentet fra <https://www.rodekors.no/aktuelt/unge-foler-seg-mer-ensomme-under-pandemien/>

Rønning, O.M. m.fl. (2022, 28. januar). Amalie frykter for studentenes psykiske helse. Hentet fra <https://www.nrk.no/trondelag/ntnu-slar-alarm-om-studentenes-psykiske-helse-1.15829747>

Rådet for psykisk helse (2021, 20. januar). Vi er ikke i samme båt. Hentet fra <https://psykiskhelse.no/vi-er-ikke-i-samme-bat/>

Sit (2020) Virussituasjonen og studentenes behov – oppfølgingsstudie. Hentet fra <https://www.sit.no/sites/default/files/Sit%20-%20Covid-19-unders%C3%B8kelse%20-%20Fullstendig%20rapport.pdf>

Sivertsen, B. (2021) Studentenes helse- og trivselsundersøkelse – Hovedrapport. Hentet fra <https://sioshotstorage.blob.core.windows.net/shot2018/SHOT2021.pdf>